

Bydgoszcz, 7 lipca 2025 r.

dr hab. Artur Laska, prof. uczelni
Wydział Nauk o Polityce i Administracji
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

**Recenzja osiągnięć naukowych i dorobku dr Anny Budzanowskiej
sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji**

Przedmiotem niniejszej recenzji jest dokumentacja przekazana przez Radę Naukową Instytutu Nauk Politycznych Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach wskazanej do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Anny Budzanowskiej wraz z uchwałą nr 11/05/2025 z dn. 6 maja 2025 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej. Podstawą niniejszej oceny (ze szczególnym uwzględnieniem wskazanego we wniosku osiągnięcia naukowego pt. *Muślinowa rebelia. Kobiety libertynizm erudycyjny oświeceniowej Francji i jego tropy w tradycji feministycznej*) jest art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2024 poz. 1571).

Sylwetka habilitantki

Anna Budzanowska jest obecnie adiunktem w Instytucie Nauk Politycznych Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a także adiunktem w Instytucie Polityk Publicznych w Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz afiliowaną badaczką w Katedrze Badań nad Nauką i Szkolnictwem Wyższym Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 2001 r. ukończyła studia magisterskie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Tytuł magistra uzyskała na podstawie pracy pt. *Historia ustrojowa i system konstytucyjny Królestwa Belgii. Od państwa unitarnego do federacji* (promotor: prof. dr hab. M. Grzybowski). W 2008 r. ukończyła studia doktoranckie na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskała na podstawie dysertacji

pt. *Charles Maurras – konserwatysta radykalny. Twórca doktryny nacjonalizmu integralnego*, napisanej pod opieką naukową prof. dr hab. Michała Jaskólskiego (recenzenci: prof. dr hab. J. Baszkiewicz, prof. dr hab. B. Szlachta). W maju 2014 r. uzyskała dyplom Executive MBA Gdańskiej Fundacji Kształcenia Menedżerów w ramach programu Uniwersytetu Gdańskiego i Erasmus University w Rotterdamie. W 2023 r. ukończyła także Advanced Investment Program w SRI International Stanford Research Institute, Queen Hedvig Academy.

Już podczas studiów doktoranckich dr Budzanowska prowadziła zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, a w 2006 r. rozpoczęła współpracę z Wyższą Szkołą Europejską im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie. Po obronie doktoratu związała się z Wydziałem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego (2009-2011) oraz rozpoczęła pracę w instytucjach publicznych w Warszawie. W 2011 r. objęła stanowisko dyrektor Biura Współpracy Instytucjonalnej w Kancelarii Prezydenta RP (do 2015), a następnie kolejno dyrektor generalnego (2016-2019) i podsekretarza stanu (2019-2021) w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2016-2021). Przerwę w pracy akademickiej, związaną z urlopem macierzyńskim oraz pracą w MNiSW, zakończyła w 2021 r. W 2024 r. powierzono jej funkcję Pełnomocnika Prezydenta Miasta Katowice ds. Europejskiego Miasta Nauki Katowice 2024.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Habilitantka wskazała monografię pt. *Muślinowa rebelia. Kobiety libertynizm erudycyjny oświeceniowej Francji i jego tropy w tradycji feministycznej*, wydaną w 2025 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, jako główne osiągnięcie naukowe, będące podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Autorka zaprezentowała w niej wyniki przeprowadzonych badań nad ideami osiemnastowiecznych francuskich wolnomyślicielek nurtu libertynizmu erudycyjnego, z uwzględnieniem genezy i ewolucji tego nurtu doktrynalnego.

Istotność podjętej tematyki badawczej nie budzi wątpliwości. Ambitnym zamierzeniem jest tutaj wypełnienie luki w historiografii myśli politycznej francuskiego oświecenia. A. Budzanowska słusznie wskazuje, że dotychczasowe badania nad libertynizmem erudycyjnym koncentrowały się na męskich przedstawicielach nurtu, marginalizując lub pomijając kobiety wkład w rozwój idei emancypacyjnych. Przekonująco argumentuje również, że teorie osiemnastowiecznych wolnomyślicielek nie stanowiły jedynie „odzwierciedlenia idei pisarzy, lecz były niezależnymi koncepcjami, nierzadko stojącymi w sprzeczności z opiniami

mężczyzn” [s. 18]. Istotność pracy wynika także z zastosowania perspektywy nauk o polityce do analizy materiału, który dotychczas był domeną głównie literaturoznawstwa, historii sztuki czy biografistyki. Choć teorie osiemnastowiecznych erudytek są już dzisiaj przedmiotem analizy myśli politycznej w kontekście doktrynalnym, czego przykładem jest np. praca Karen Green pt. *A History of Women's Political Thought in Europe, 1700–1800* (Cambridge University Press, 2014), to tego typu analizy nadal uznać można za dość pionierskie. Obrona problematyka badawcza jest również wysoce aktualna. Poruszane przez osiemnastowieczne myślicielki tematy są ponadczasowe i rezonują ze współczesnymi wyzwaniem społecznymi oraz politycznymi.

Celem badań było podjęcie refleksji krytycznej nad zindywidualizowanymi rozważaniami erudytek, które odwoływały się do wartości wolnościowych, a następnie dokonanie syntezy ich doktryny i w efekcie zidentyfikowanie dziedzictwa postulatów emancypacyjnych w rozwiązaniach prawno-ustrojowych rewolucji 1789 r. Mamy tu więc do czynienia z analizą systemu idei, który zostaje zrekonstruowany poprzez odtworzenie i zinterpretowanie myśli jego oświeceniowych twórczyń. Habilitantka stara się wykazać, że wykreowały one własne, nowatorskie koncepcje społeczne, równoległe do prądów intelektualnych oświecenia. Na tle idealizowanej wolności, relatywizowanej moralności i odrzucenia dogmatu chrześcijańskiego uwypukliły się teoretyczne uzasadnienia podmiotowości płci.

Metodologia badań dr Budzanowskiej w ramach ujęcia hermeneutycznego łączy perspektywę politologiczną z historią idei i krytyką genderową. Autorka wykorzystwała triangulację metod, a przede wszystkim analizę treści, analizę dyskursu oraz podejście biograficzne, co stworzyło szanse na uchwycenie zarówno indywidualnych strategii intelektualnych libertynek, jak i szerszych procesów emancypacyjnych. Analiza narracyjna dała dodatkową możliwość uchwycenia odrębności kobiecych poszukiwań i zwróciła uwagę na podnoszone pryncypia. Namysł nad sposobem propagowania idei emancypacyjnych pozwolił uwzględnić motywy i strategie perswazyjne wykorzystane do tworzenia spójnych narracji ideowych. W kontekście współczesności ważne było także wykorzystanie metody typologicznej, pozwalające na identyfikację wzorców i tendencji rozwojowych feminizmu. Z kolei zastosowanie *argumentum ex silentio* przy analizie tajnych manuskryptów filozoficznych umożliwiło interpretację przemilczeń i autocenzury w czasach represji intelektualnych.

Habilitantka dokonała odważnej eksploracji archiwów i źródeł. W efekcie zaprezentowała ich szeroką panoramę – od manuskryptów, druków i traktatów filozoficznych

po literaturę piękną i dokumenty prawne. Co szczególnie istotne, sięgnęła także po materiały dotąd pomijane m.in.: manuskrypty tajnej filozofii, niepublikowane listy i dzienniki, teksty literackie traktowane jako źródła doktryn politycznych. Skorzystała także z bogatych zasobów archiwów manuskryptów internetowych, przede wszystkim Biblioteki Narodowej w Paryżu. Wykorzystanie projektów cyfrowych zapewniło dostęp do rozproszonych źródeł, co stanowi dzisiaj swoisty wymóg dla nowoczesnej historiografii. Kombinacja tak różnych typów źródeł pozwoliła na zbudowanie solidnej podstawy analitycznej i interpretacyjnej doktryny francuskich erudytek, wprowadzając teorie niekanoniczne do dziedzictwa oświeceniowego oraz dyskusji na temat recepcji tych idei współcześnie.

Publikacja wyróżnia się przejrzystą strukturą, obejmującą cztery zasadnicze rozdziały. Rozdział pierwszy, zawiera czytelny przegląd stanu badań oraz podstawowe założenia poczynione przez autorkę, które są przekonujące i nie budzą zastrzeżeń. Dalszy układ pracy oparty na podziale chronologicznym i zawierający kolejne etapy rozwoju kobiecego libertynizmu erudycyjnego – od radykalnego oświecenia (1650-1750) przez epokę encyklopedystów (1751-1788) do okresu rewolucyjnego (1789-1804) – jest logiczny i funkcjonalny. Każda z części koncentruje się na kluczowych postaciach i ich teorii, co pozwala prześledzić ewolucję myśli kobiecej. Czasem jednak pojawiają się powtórzenia i choć struktura wydaje się wzorcowa, to treściowo nie zawsze konsekwentnie wypełniana. Ważne jednak, że zdefiniowanie etapów powstawania oświeceniowych teorii oraz uniwersalnych idei wyrastających na fali ówczesnych wydarzeń politycznych nie przeszkodziło w uwydatnieniu tych, które przyspieszyły formowanie się postulatów francuskiego feminizmu.

W rozdziale drugim autorka analizuje dziedzictwo intelektualne libertynów erudycyjnych, ale dowodzi również, że tajna filozofia nie była wyłącznie „męskim klubem intelektualnym”. Stwierdzenie to nabiera szczególnej wagi w kontekście pomijania kobiet w ramach postulatu filozofów oświeceniowych o konieczności powszechnego dostępu do praw równościowych. Libertynki erudycyjne, które odważnie deklarowały wiarę w rozum i niewiarę w prawdy objawione, zostały w ten sposób zepchnięte na margines dyskursu publicznego i już z tego względu stają się postaciami wartymi pogłębionego poznania.

Precyzją analizy wyróżnia się tu podrozdział poświęcony Émilie du Châtelet. Autorka uznaje ją za kluczową postać w genezie laickości – idei, która w XIX w. stała się zasadą ustrojową porewolucyjnej Francji. A. Budzanowska przekonująco dowodzi, że du Châtelet nie była jedynie „uczennicą Voltaire’a”, lecz autonomiczną myślicielką, której *Examens de la Bible* stanowi przełomowe dzieło w historii krytyki biblijnej. Akcentując potrzebę wyraźnego zmanifestowania kobiecej, odmiennej od męskiej perspektywy w dyskursie filozoficznym,

du Châtelet wyznaczyła nową drogę dla intelektualistek swojej epoki. Otworzyła im również społeczną możliwość upodmiotowienia oraz odrzucenia patriarchalnych struktur podporządkowania. Zgodzić się należy z habilitantką, że „badania nad twórczością du Châtelet dowodzą obecności kobiecych inspiracji we francuskiej myśli radykalnego oświecenia. A jest to ważne, bowiem właśnie pierwsza połowa XVIII w. była czasem kształtowania się poglądów późniejszych myślicieli, których nazwiska odcisnęły piętno na dziedzictwie ideowym, teoriach wolnościowych i antyreligijnych nie tylko całego rewolucyjnego stulecia, ale także ery porewolucyjnej” [s. 118].

Myśl markizy demaskowała ówczesnych filozofów, których – posługując się kategoriami wypracowanymi przez Quentina Skinnera – można określić mianem patriarchalnych mizoginów, tworzących teorie oderwane od realnych problemów swojej epoki. [s. 132]. Podobną funkcję pełniła refleksja Louise d'Épinay, teoretyczki postępu z czasów encyklopedystów, której wnikliwa i interesująca analiza została przedstawiona w rozdziale trzecim. Ta część pracy, prezentując kobiecą perspektywę, wzmacnia argumentację dotyczącą paradoksalnego charakteru myśli oświeceniowej: choć głosiła ona idee postępu i rozumu, to jednocześnie utrzymywała patriarchalny porządek społeczny. Wspomniana d'Épinay ukazana jest nie jako muza filozofów, lecz jako niezależna myślicielka polityczna, a wręcz autorka spójnego manifestu politycznego. A. Budzanowska przełamuje stereotypowe postrzeganie salonów wyłącznie jako miejsc towarzyskich spotkań. Przedstawia je jako „laboratoria idei” i „przedsionki emancypacji” [s. 145], gdzie kobiety pełniły często rolę patronek modernizacji, aktywnie kształtując dyskurs publiczny i promując nowe idee. Ze względu na zamkniętą ścieżkę awansu w instytucjach środowiskowych i dworskich, działalność ta była jednak niedoceniana i pozbawiona prestiżu. Choć postać d'Épinay została dogłębnie przeanalizowana, w rozdziale brakuje szerszego porównania jej poglądów z koncepcjami innych wpływowych *salonnières*. Być może analiza taka pozwoliłaby lepiej ocenić, na ile jej idee były reprezentatywne dla kobiecego libertynizmu erudycyjnego, a na ile stanowiły głos odosobniony.

Efektom wieloetapowych i interdyscyplinarnych badań jakościowych jest rozdział czwarty. Ukazane tu zostaje, jak oświeceniowe idee kobiecego libertynizmu erudycyjnego znalazły swoje odzwierciedlenie i realizację w burzliwym okresie rewolucji francuskiej. Autorka z powodzeniem ukazuje złożoność i sprzeczności tego procesu: z jednej strony emancypacyjne aspiracje i działania kobiet, z drugiej – ich ograniczenia i ostateczne porażki w sferze prawnej i politycznej. O ile status prawny kobiet wzmocnił się w pierwszym etapie rewolucji, o tyle odmowa przyznania im praw politycznych nie pozwoliła na ugruntowanie

wolnościowych zdobyczy. W efekcie emancypacyjne ambicje kobiet zostały szybko zduszone, a ostateczną nadzieję pogrzebał *Kodeks Napoleona* przyjęty w 1804 r. A. Budzanowska nie idealizuje postaci libertynek, wskazując na wspomniane paradoksy, co czyni analizę wiarygodną i wyważoną. Nie wyklucza to jednak podkreślenia trwałości ich intelektualnego dziedzictwa, które przetrwało pomimo politycznych regresów i stało się inspiracją dla kolejnych pokoleń feministek. Analizie poddano myśl i działalność m.in. Pauline Léon, Claire Lacombe, założycielek Towarzystwa Rewolucyjnych Obywatelek Republikańskich oraz Olympe de Gouges, autorki *Deklaracji praw kobiety i obywatelki* - manifestu politycznego postulującego równość płci. Rozdział porusza również wewnętrzne spory w kobiecym ruchu republikańskim, z udziałem Louise de Kéralio-Robert i Etty Palm d'Aelders, oraz myśl polityczną Germaine de Staël, która obok Benjamina Constanta i François-René Chateaubrianda reprezentowała „trajektorie kultury i polityki” w okresie rewolucji oraz aktywnie zabiegała o idee wolnościowe. Szczególnie w tej części książki zastosowanie analizy porównawczej i narracyjnej, prowadzi do powtarzania niektórych wątków, co jednak wydaje się niezbędne dla ukazania złożoności badanych zjawisk i procesów. Uznać więc należy, że choć powtórzenia te mogą miejscami utrudniać lekturę, wynikają ze specyfiki przyjętej metody badawczej i pełnią istotną rolę syntetyzującą.

Docenić należy odważną i udaną próbę wyodrębnienia najważniejszych cech ideowych badanego nurtu myśli jako spójnej koncepcji ideowej. A. Budzanowska konsekwentnie prowadzi czytelnika przez złożony proces rekonstrukcji doktryny i, co istotne, nie ogranicza się do prostego podsumowania wcześniejszych analiz, lecz podejmuje próbę sformułowania syntetycznych i pogłębionych wniosków. Na uznanie zasługuje wyraźnie przyjęta perspektywa politologiczna: autorka nie poprzestaje na analizie literaturoznawczej czy biograficznej, lecz świadomie osadza swoją interpretację w szerokim kontekście doktryn politycznych oraz rozwoju francuskiej myśli emancypacyjnej. Wraz z epilogiem jest to cenne i nowatorskie podsumowanie badań nad jednym z mniej znanych, a niezwykle istotnych nurtów francuskiej myśli politycznej. Oczywiście, jak każde nowatorskie ujęcie, także i to może zostać uznane jako zbyt śmiałe, przesadnie optymistyczne lub poszukujące nadmiernej spójności w różnorodności bądź w obrębie ograniczeń źródłowych. Niemniej jednak, dla piszącego te słowa taka innowacyjna odwaga nie jest nadużyciem, lecz świadectwem gotowości do formułowania odważnych wniosków opartych na wynikach rzetelnie przeprowadzonych badań. I choć można odczuwać pewien niedosyt pogłębionej refleksji nad przyczynami wyparcia dorobku libertynek z kanonu historii idei, trudno jednak uznać to za istotny zarzut w kontekście spójnej, zwartej i skoncentrowanej przedmiotowo analizy.

Lektura książki nie wzbudza wątpliwości, że mamy do czynienia z przemyślanym i zdyscyplinowanym zastosowaniem strategii badawczej, wzmocnionej pasją poznawczą autorki. Monografia stanowi świadectwo wielowymiarowych badań wyodrębnionego nurtu myśli politycznej w ramach przekonującej koncepcji analitycznej. Cele założone przez autorkę zostały zrealizowane, a zaprezentowane wyniki w pełni wypełniają wyznaczone pole badawcze. Ich osiągnięcie stanowi efekt właściwie przygotowanej i zrealizowanej procedury, w której autorka uniknęła pułapki dominacji perspektywy biograficznej i dokonała interpretacji politologicznej. W efekcie przedstawiła nowatorską i wartościową naukowo propozycję rekonstrukcji doktryny politycznej. Zgodzić się należy z opinią habilitantki, że „książka wypełnia lukę w badaniach nad doktrynami prawnymi i politycznymi francuskiego oświecenia w zakresie libertynizmu erudycyjnego i przywraca należne miejsce francuskim erudytkom, podkreślając wpływ i aktualność ich przesłania w dzisiejszym świecie” [autoreferat, s. 14]. Stwierdzenie to dotyczy w szczególności polskiej literatury naukowej, gdzie problematyka kobiecego libertynizmu erudycyjnego była podejmowana co najwyżej fragmentarycznie.

Oceniane osiągnięcie naukowe stanowi więc istotny głos w debacie nad historią idei, zwłaszcza w kontekście marginalizowanych i zapomnianych głosów kobiet. Z tego względu wnosi znaczący wkład w badania nad feminizmem, demaskując zarówno paradoksy epoki i genezy samej doktryny. A. Budzanowska przełamuje tradycyjne, męskocentryczne narracje oświecenia i proponuje pionierskie ujęcie kobiecego libertynizmu erudycyjnego, łącząc wspomnianą perspektywę politologiczną z feministyczną. W ten sposób odsłania mechanizmy wykluczenia kobiet z kanonu myśli politycznej oraz rekonstruuje ich oryginalne koncepcje. Jej książka nie tylko przywraca historyczną sprawczość oświeceniowym wolnomyślicielkom, lecz także ukazuje, jak ich idee pozostają aktualne w debatach o laickości, edukacji i równouprawnieniu. Tym samym dowodzi, że koncepcje te nie stanowiły marginalnego epizodu, lecz złożyły się na centralny i spójny nurt kształtujący nowoczesne pojęcia wolności i równości. Badania habilitantki wpisują się w najnowsze trendy i zasługują na uznanie zarówno ze względu na nowatorskie tezy, jak i warsztat badawczy. „Muślinowa rewolucja” powinna stać się niezbędną lekturą dla badaczy oświecenia i feminizmu, otwierając drogę do dalszych badań nad „ukrytymi transkrypcjami” kobiecej myśli politycznej. W kontekście teoriopolitycznym szczególnie wartościowe wydaje się uznanie kobiecego libertynizmu za pomost między racjonalizmem a emancypacją, a więc przedstawienie swego rodzaju alternatywnej historii idei, dla której habilitantka położyła już solidne fundamenty.

Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Podkreślić należy, że dr Budzanowska była beneficjentką prestiżowego stypendium rządu francuskiego – Bourses du Gouvernement Français. Dwukrotnie otrzymała także granty badawcze Campus France, które umożliwiły jej prowadzenie badań w renomowanych francuskich ośrodkach akademickich: na Université Lyon 2 oraz Université Jean Monnet Saint-Etienne w ramach Laboratoire Triangle (listopad - grudzień 2017) oraz na CY Cergy Paris Université w ramach Laboratoire AGORA (maj - czerwiec 2022). W latach 2022–2023, we współpracy z prof. Catherine Marshall, dyrektorką Laboratoire AGORA, realizowała projekt badawczy poświęcony recepcji dziedzictwa intelektualnego Francuzek epoki nowożytnej, koncentrując się na wpływie twórczości wybitnych kobiet XVIII i XIX w. na historię kobiet w Europie oraz na ówczesne środowiska intelektualne. Efektem tej współpracy była organizacja międzynarodowej konferencji, która odbyła się 22 września 2022 r. w Brukseli, z inicjatywy prof. Maartena Colette'a, w ramach cyklu „De Debatten”, współtworzonego przez Vrije Universiteit Brussel oraz Universiteit Leiden. Podczas tego wydarzenia habilitantka przedstawiła wyniki badań nad wpływem dzieł Madame de Staël na rozwój ruchów feministycznych oraz polskie środowiska intelektualne XIX w.

W grudniu 2018 r. dr Budzanowska przebywała na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, uczestnicząc w projekcie: *Spółeczeństwo inkluzywne w świetle Katolickiej Nauki Społecznej*, pod kierownictwem dra Wita Pasierbka (Uniwersytet Ignatianum w Krakowie). Podczas pobytu w Rzymie nawiązała współpracę z lokalnymi badaczami, co umożliwiło jej rozszerzenie zakresu własnych badań naukowych. Współpraca z zespołem naukowców z Uniwersytetu Ignatianum zaowocowała także współredakcją monografii pt. *Polonia Restituta. Dekalog dla Polski w 100-lecie odzyskania niepodległości* oraz zaproszeniem dr Budzanowskiej do grona redakcyjnego czasopisma „Horyzonty Polityki”.

Wśród innych znaczących form aktywności naukowej warto wyróżnić zaangażowanie dr Budzanowskiej w prace Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR). Uczestnictwo w tej organizacji umożliwiło jej nawiązanie współpracy z licznymi ośrodkami naukowymi, które były gospodarzami kolejnych kongresów IVR – w Lizbonie (2018), Lucernie (2019) oraz Bukareszcie (2022). Dzięki temu doświadczeniu poszerzyła zarówno swoje kontakty międzynarodowe, jak i dorobek naukowy. Na podkreślenie zasługuje jej udział w projekcie badawczym: *The Anarchist Critique of the State, the Law and Authority*, zainicjowanym przez prof. Klausa Mathisa i dr. Lukę Langensanda. W ramach tej

współpracy dr Budzanowska prowadziła badania nad myślą Edwarda Abramowskiego, które zaowocowały wspólną publikacją z prof. Tomaszem Pietrzykowskim. Cennym doświadczeniem była również współpraca z prof. Adrianem Nitą z Instytutu Filozofii i Psychologii im. Constantina Rădulescu-Motru Rumuńskiej Akademii Nauk, pełniącym funkcję prezesa Leibniz Society of Romania. Kontakty te nie tylko wzbogaciły badania habilitantki nad filozofią oświecenia, ale także umożliwiły jej nawiązanie relacji z rumuńskim środowiskiem akademickim.

W obrębie badań nad systemem szkolnictwa wyższego i nauki w latach 2021-2023 dr Budzanowska, działając na zlecenie Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE), zrealizowała projekt badawczy: *Polskie uczelnie w europejskich aliansach – próba diagnozy*. W koordynowanym przez nią badaniu wzięli udział przedstawiciele czterech uczelni zrzeszonych w Una Europa. Wyniki tej szeroko zakrojonej współpracy naukowej znalazły odzwierciedlenie w dwóch współautorskich monografiach: *European Universities in Poland* (2023) oraz *Polskie uczelnie w Uniwersytetach Europejskich* (2024). Rezultaty prowadzonych analiz habilitantka prezentowała również podczas licznych konferencji, zarówno krajowych, jak i zagranicznych.

W tym samym nurcie dr Budzanowska jest afiliowaną badaczką w Katedrze Badań nad Nauką i Szkolnictwem Wyższym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Realizuje tu badania nad modelami zarządzania uczelniami, funkcjonowaniem rad uczelni oraz Uniwersytetami Europejskimi (EUI), współpracując przy tym z międzynarodowymi partnerami, m.in. z Centre for Science and Technology Studies na Uniwersytecie w Leiden, naukowcami z Tampere University, KTH Royal Institute of Technology w Sztokholmie oraz University of Aveiro. Ponadto od 2024 r. kieruje obszarem Academic Career Diversity w Polskim Oddziale Krajowym w ramach The Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA).

Ważnym przykładem współpracy międzynarodowej dr Budzanowskiej jest także organizacja polskiego panelu w ramach Climate Law and Governance Day (CLGD). Jest to prestiżowe wydarzenie w ramach cyklicznych, globalnych szczytów klimatycznych, gromadzących przedstawicieli rządów, organizacji pozarządowych i środowisk akademickich z całego świata. Zaangażowanie habilitantki umożliwiło jej nawiązanie współpracy z czołowymi ekspertami z różnych krajów. Wyrazem uznania dla jej działalności było zaproszenie do pełnienia roli *keynote speaker*a podczas spotkania COP24 w Katowicach, a także powierzenie jej roli współprowadzącej panel podczas CLGD 2021 w Glasgow.

Podsumowując, należy jednoznacznie stwierdzić, że dr Budzanowska wykazała się istotną aktywnością naukową przeprowadzoną w więcej niż jednej uczelni i instytucji naukowej. Na wyróżnienie zasługuje jej aktywność międzynarodowa oraz współpraca z renomowanymi, zagranicznymi ośrodkami naukowymi i uznanymi ekspertami w swojej dziedzinie.

Ocena pozostałego dorobku i aktywności naukowej

W autoreferacie dr Budzanowska prezentuje syntetyczną charakterystykę pozostałych, interesujących ją zagadnień, których badania przyniosły publikacje naukowe jej autorstwa.

Pierwszy z wyróżnionych obszarów zainteresowań określony został jako: *historia doktryn politycznych i prawnych, w tym przede wszystkim francuska myśl polityczna*. Habilitantka dokonała w nim eksploracji, jak to sama nazywa „nisz ideowych”, w szczególności nurtów tworzonych w momentach przełomowych dla Francuzów, poczynając od epoki oświecenia, a kończąc na pierwszej połowie XX w. Koncepcje te odegrały istotną rolę w kształtowaniu francuskiego dyskursu na temat ustroju i życia publicznego. W pierwszej kolejności warto zauważyć, że badania francuskich erudytek wpisują się w szersze zainteresowania habilitantki, dotyczące libertynizmu erudycyjnego jako takiego. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w dwóch publikacjach z 2021 r. W artykule pt. *Od „Theophrastus Redivivus” do Du Marsaisa. Źródła laickości w podziemnej filozofii radykalnego Oświecenia we Francji* (Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej, 2021) autorka dokonuje analizy nieortodoksyjnych argumentacji i manifestów filozoficznego podziemia, natomiast w tekście pt. *Od chrześcijańskiego racjonalizmu do racjonalistycznego ateizmu - francuska myśl oświeceniowa* (Horyzonty Polityki, 2021) przedstawia wpływ tajnej filozofii radykalnego oświecenia na francuskie elity opiniotwórcze. Obie publikacje cechuje wysoki poziom merytoryczny, poprawność warsztatowa oraz duża wartość poznawcza. Dzięki analizie unikalnych źródeł, w tym tajnych manuskryptów, habilitantka wnosi nowe spojrzenie na myśl tajnych filozofów, podkreślając ideową odrębność erudyków-libertynów ducha i ich znaczący udział w procesie demontażu monarchii we Francji.

Równie wysoko należy ocenić publikacje związane z badaniami nad aferą Dreyfussa. Trzy z nich zostały napisane we współpracy z prof. Tomaszem Pietrzykowskim. Wyróżnia się tu współautorska monografia pt. *Wokół procesu Dreyfusa. Jednostka – Ideologia – Polityka* (Kraków 2021), ale także publikacje anglojęzyczne tj. artykuł opublikowany w 2019 r. w czasopiśmie „Avant” oraz rozdział w pracy zbiorowej zredagowanej przez

D. Bunikowskiego i A. Puppo, a wydanej przez Wydawnictwo Springer w 2021 r. Z oświadczenia o współautorstwie wynika, że prace te powstały przy większościowym udziale habilitantki. Całości dopełnia samodzielny jej tekst pt. *Dreyfurzyści i ich społeczna narracja dla Francji* (Horyzonty Wychowania 2018). Dzięki swoim badaniom dr Budzanowska znacząco wzbogaciła wiedzę na temat mechanizmów, za sprawą których skandale polityczne - takie jak sprawa Dreyfusa - przyczyniają się do powstawania trwałych podziałów ideologicznych i przemian ustrojowych. Rezultaty badawcze jej owocnej współpracy naukowej pozwoliły lepiej zrozumieć, w jaki sposób konflikty polityczne prowadzą do wyraźnej polaryzacji sceny publicznej, wpływając zarówno na system wartości obywateli, jak i na instytucjonalne fundamenty państwa. Ponadto dr Budzanowska przeanalizowała znaczenie narracji ideologicznych oraz politycznych mitów, ukazując, jak są one wykorzystywane do mobilizowania społeczeństwa oraz legitymizowania określonych działań i celów politycznych.

Problematyka polaryzacji ideologicznej oraz jej wpływu na kształtowanie relacji władzy, a także rozwój idei politycznych, stanowi istotny wątek również we wcześniejszych pracach habilitantki. Mowa tu między innymi o badaniach związanych z przygotowaną rozprawą doktorską, dotyczącą Charlesa Maurrasa oraz wydaną w 2014 r. książką: *Charles Maurras – twórca nacjonalizmu integralnego* (Kraków), która do dziś pozostaje jednym z nielicznych tak wszechstronnych opracowań tej tematyki w polskim piśmiennictwie naukowym. Analiza dziedzictwa ideowego tego filozofa zasługuje tym bardziej na uznanie, zważywszy, że dopiero w 2020 r. polski czytelnik otrzymał pierwszą obszerną antologię tekstów Maurrasa w przekładzie na język polski. Fakt ten niewątpliwie uwydatnia pionierski charakter pracy habilitantki oraz jej wkład w upowszechnianie i analizę dorobku tego kontrowersyjnego myśliciela.

Podobnie rzecz się ma z badaniami dotyczącymi myśli republikańskiej Roberta Schumana. W rozdziale pt. *Robert Schuman. Idealista i pragmatyk* (Warszawa 2015) habilitantka nie tylko rzetelnie ukazała kontekst ideologiczny i motywacje stojące za działaniami tego polityka, ale również trafnie przedstawiła jego wpływ na kształtowanie współczesnych instytucji europejskich. Wykazała się przy tym nie tylko umiejętnością interpretacji materiałów źródłowych, lecz także ich krytycznej analizy oraz odwagą w formułowaniu nowych, często oryginalnych reinterpretacji. Warto zaznaczyć, że wszystkie wspomniane publikacje ukazują konsekwentny rozwój habilitantki oraz jej warsztatu badawczego. W szczególności zaś pozwalają dostrzec cenną umiejętność łączenia szerokiej perspektywy historyczno-ideowej z precyzyjną analizą konkretnych przypadków, a także politologiczną orientację prowadzonych analiz.

Interesujące są publikacje dotyczące kolejnego z wyodrębnionych pól badawczych, a mianowicie *systemu szkolnictwa wyższego i nauki, ze szczególnym uwzględnieniem systemu polskiego*. A. Budzanowska skorzystała tutaj ze swoich wyjątkowych kompetencji, wynikających z połączenia perspektywy akademickiej z bogatym doświadczeniem praktycznym osoby aktywnie uczestniczącej w kształtowaniu polityki we wskazanym obszarze. Z zaprezentowanego dorobku wynika, że nadrzędnym celem dr Budzanowskiej była identyfikacja oraz analiza kluczowych czynników wpływających na jakość kształcenia, umiędzynarodowienie badań naukowych, a przede wszystkim efektywne zarządzanie instytucjami nauki. W tym kontekście pojawia się m.in. artykuł pt. *Ustawa 2.0 – paradygmat partycypacyjny w politykach publicznych na przykładzie reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce* (wraz z A. Dańda, „Nauka” 2022), a także *Rzecznik wartości akademickich* (wraz z B. Chudziński, Toruń 2020) oraz *Impact of University councils on the core academic values of Polish universities: limited but benign* (wraz z D. Antonowicz, D. Donina, M. Hladchenko, „International Journal of Leadership in Education” 2024). Publikacje te wyróżniają się politologicznym podejściem do analizy modeli zarządzania instytucjami akademickimi, optymalizacji procesów decyzyjnych oraz wzmacniania współpracy międzysektorowej. Zostały przygotowane w oparciu o solidny warsztat badawczy, a ich istotnym atutem są wysuwane rekomendacje praktyczne. Z oświadczeń współautorskich wynika, że znaczącym stopniu stanowiło to efekt pracy habilitantki. Podobną funkcję pełnią publikacje poświęcone różnym aspektom wdrażania i wykorzystania inicjatywy Uniwersytetów Europejskich (European Universities Initiative – EUI). Wszystkie stanowią również przejaw szerokiej współpracy naukowej habilitantki – występuje w nich zarówno jako współautorka, jak i współredaktorka. Choć zakres zrealizowanych badań w pełni uzasadnia taki model współpracy, to na szczególną uwagę zasługuje umiejętność dr Budzanowskiej do efektywnego i twórczego zaangażowania w zespołowe przedsięwzięcia naukowe. Tym bardziej, że jej istotny wkład w te projekty został jednoznacznie potwierdzony przez oświadczenia współautorów. Widać to także po efektach współpracy nad tekstem: *Mapping efforts in Polish higher education to tackle climate change* (wraz z D. Antonowicz, J. Domalewski, A. Pokorska i in., Warszawa 2023). Ta stosunkowo nowa publikacja dotyczy aktualnej kwestii zaangażowania sektora szkolnictwa wyższego oraz szerzej – administracji publicznej w Polsce w walkę ze zmianami klimatu. Także w tym obszarze przeprowadzone badania ukazują konieczność reform na poziomie instytucjonalnym i politycznym.

W zakresie ostatniego z wyróżnionych obszarów, koncentrujących się na *nauce o państwie w kontekście zagadnień ustrojowych i polityk publicznych*, habilitantka wskazuje w

swoim autoreferacie sześć publikacji. Każda z nich posiada znaczący potencjał aplikacyjny, a przedstawione wyniki badań wspierają rozwój otwartości, odpowiedzialności oraz profesjonalizmu instytucji publicznych. Wyraźnie widoczna jest tu orientacja autorki na poszukiwanie użytecznych i wdrażalnych rozwiązań, które przyczyniają się do podnoszenia jakości analizowanych procesów. Pamiętając o filozoficznych zainteresowaniach dr Budzanowskiej, a przede wszystkim o jej głównym osiągnięciu naukowym, warto zauważyć, że to praktyczne nastawienie, widoczne zarówno w tym, jak i poprzednio omawianym obszarze, stanowi istotne dopełnienie jej sylwetki badawczej - łączącej refleksję nad myślą polityczną z analizą konkretnych rozwiązań instytucjonalnych.

Wiodące we wspomnianych badaniach instytucjonalne podejście metodologiczne, połączone z prawidłowo przeprowadzoną komparatystyką, jest szczególnie widoczne w tekstach dotyczących: nowelizacji ustawy o służbie publicznej (wraz z M. Gubała, Peter Lang 2025), pozycji ustrojowej Prezydenta RP („Politeja” 2019) oraz instytucji Rady Gabinetowej („Horyzonty Polityki” 2018). Z kolei w badaniach nad centralizacją władzy i populizmem widać, jak dr Budzanowska umiejętnie łączy perspektywę tradycyjnej analizy instytucjonalnej z odniesieniem do interpretacji aksjologicznego wymiaru polityki. Świadczy to o jej nowoczesnym podejściu do tego paradygmatu badań. Wyraźnie prezentuje się to w rozdziale napisanym z dr. J. Karpiem, zatytułowanym: *Godność w polityce. Dylematy doktrynalno-ustrojowe praw człowieka* (Częstochowa 2022), gdzie habilitantka przygotowała narzędzie badawcze, ale dokonała także analizy źródeł oraz historycznej analizy porównawczej i prawnodoktrynalnej. Należy również odnotować przyjętą do druku publikację pt. *Coordination at the Top in the Times of the Populist Drift: The Case of Poland* (wraz z S. Mazur, K. Baran, Palgrave Macmillan 2025). Stanowi ona efekt współpracy w ramach projektu międzynarodowego i z opisu zawartego w autoreferacie oraz oświadczeniu o współautorstwie wynika, że również opiera się na wspomnianych kompetencjach dr Budzanowskiej. Należy zatem podkreślić, iż narzędzia badawcze zaprezentowane we wspomnianych tekstach istotnie dopełniają warsztat naukowy habilitantki. W powiązaniu z tymi, które legły u podstaw jej głównego osiągnięcia naukowego, demonstrują szeroki zakres jej umiejętności badawczych.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że mamy do czynienia z przemyślaną i konsekwentnie realizowaną pracą naukową dr Budzanowskiej. Koncentruje się ona na tematach kanonicznych dla dyscypliny nauki o polityce i administracji, a jej efektem są wysokiej jakości publikacje naukowe. Na szczególne podkreślenie zasługuje szeroki zakres współpracy habilitantki w zespołach naukowych (w tym międzynarodowych) oraz wysokie walory aplikacyjne znacznej części jej publikacji.

Ocena aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej

Na wszystkich etapach swojej pracy akademickiej dr Budzanowska prowadziła zajęcia dydaktyczne w zdecydowanej większości bezpośrednio związane z dyscypliną nauki o polityce i administracji. Ich tematyka koncentrowała się wokół dwóch głównych bloków: doktryn i myśli politycznej oraz nauki o państwie i Unii Europejskiej. Kształcenie studentów kierunków nauk społecznych, prowadzone przez habilitantkę, było ściśle powiązane z realizowanymi przez nią badaniami naukowymi, jak i z jej bogatym doświadczeniem organizacyjnym. Od trzech lat prowadzi także seminaria dyplomowe i wypromowała już ponad czterdziestu absolwentów studiów wyższych. Doskonałym przejawem ponadprzeciętnego zainteresowania habilitantki zagadnieniami dydaktyki akademickiej są także jej badania. W latach 2022-2023, wspólnie z prof. Katarzyną Tryndą i dr Agatą Zygmunt-Ziemianek, przeprowadziła analizy dotyczące innowacji dydaktycznych, których wyniki zaprezentowała podczas Międzynarodowego Kongresu Jakości Kształcenia (ICEQ) w ramach obchodów Europejskiego Miasta Nauki. Jednocześnie dr Budzanowska aktywnie koordynowała i wspierała rozwój samorządności studenckiej oraz studenckiego ruchu naukowego, za co w 2021 r. została wyróżniona przez Parlament Studentów RP nagrodą ProJuvenes w kategorii „Przyjaciel Samorządności Studenckiej”.

A. Budzanowska posiada nieprzeciętne doświadczenie w zakresie pracy organizacyjnej. Oprócz aktywności akademickiej, istotny wpływ na to miała praca w administracji publicznej, w szczególności w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Pełniąc funkcję dyrektora generalnej, a następnie podsekretarza stanu, odpowiadała tu za konsultacje społeczne, realizację projektów strategicznych ministerstwa oraz nadzór nad podmiotami sektora. Koordynowała proces przygotowania i wdrażania reformy nauki i szkolnictwa wyższego, tzw. *Konstytucji dla Nauki*. Była inicjatorką i realizatorką Narodowego Kongresu Nauki, a także pomysłodawczynią serii konferencji Narodowy Kongres Nauki „Forum” - platformy wymiany doświadczeń i dobrych praktyk między uczelniami i instytucjami w zakresie wdrażania Ustawy 2.0. Cały zresztą projekt i realizacja konsultacji publicznych wokół reformy zostały wyróżnione przez OECD jako wzorcowe. Należy podkreślić, że habilitantka jest współautorką wielu instrumentów polityki naukowej, które współtworzą obecny system nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce. Warto dodać, że na jej pracę na najwyższych szczeblach administracji publicznej miało niewątpliwie wpływ bogate, sukcesywnie zdobywane wcześniej

doświadczenie zawodowe, m.in. w Biurze Kraków 2000, Parlamencie Europejskim, Instytucie Adama Mickiewicza oraz Kancelarii Prezydenta RP.

Zarówno w zakresie aktywności organizacyjnej, jak i popularyzacji nauki, szczególne uznanie budzi zaangażowanie dr Budzanowskiej w organizację Europejskiego Miasta Nauki (EMN) - wspólnego przedsięwzięcia Miasta Katowice oraz siedmiu uczelni publicznych z regionu. Za osiągnięcia związane z uzyskaniem dla Katowic wspomnianego tytułu została zresztą nagrodzona w 2023 r. przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Warto również podkreślić powierzoną jej funkcję Pełnomocnika Prezydenta Miasta Katowice ds. projektu Katowice – Europejskie Miasto Nauki 2024, co niewątpliwie stanowi wyraz zaufania oraz docenienia jej kompetencji i wkładu w rozwój tego prestiżowego przedsięwzięcia. Jako pełnomocnik aktywnie angażuje się w popularyzację wyników badań naukowych oraz promocję idei otwartej nauki. Z tego względu została kuratorem Tygodnia Wiedzy w ramach programu *50 Tygodni Miasta Nauki*, który poświęcony był działaniom na rzecz otwartych danych badawczych. W ramach obchodów EMN odbyło się również EuroScience Open Forum (ESOF), a dr Budzanowska została uhonorowana prestiżowym tytułem Championa ESOF 2024. Był to kolejny wyraz uznania dla jej nieprzeciętnego zaangażowania w działania popularyzacyjne. W efekcie aktywnie współtworzyła program wydarzenia, organizowała panele i warsztaty. Z jej inicjatywy po raz pierwszy przyznano EuroScience Policy Award – nagrodę honorującą działania na rzecz promowania polityki opartej na dowodach oraz wspierające integrację wiedzy o społeczeństwie.

Podsumowując, działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska A. Budzanowskiej wyróżnia się na tle środowiska akademickiego i zasługuje na szczególne uznanie. Habilitantka z powodzeniem łączy zaangażowanie akademickie z aktywnością publiczną na najwyższych szczeblach, podejmując inicjatywy o kluczowym, a często strategicznym znaczeniu dla rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce. Jej wszechstronne działania stanowią także cenny wkład w promowanie osiągnięć naukowych w społeczeństwie.

Konkluzja

Reasumując, należy stwierdzić, że przedstawione do recenzji główne osiągnięcie naukowe dr Anny Budzanowskiej stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji. Habilitantka wykazała się także istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni oraz instytucji naukowej, w tym także za granicą. Tym samym

spełnia kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2024 poz. 1571). Jej pozostała działalność naukowa, dydaktyczna, organizacyjna oraz popularyzatorska także zasługuje na wysoką ocenę i dodatkowo uzasadnia jej wniosek awansowy.

Biorąc tę pozytywną konkluzję pod uwagę, niżej podpisany z pełnym przekonaniem wnosi do Rady Naukowej Instytutu Nauk Politycznych Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach o dopuszczenie dr Anny Budzanowskiej do kolejnych etapów postępowania habilitacyjnego.

